

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради
Бердянського державного
педагогічного університету
від 15.08.2022 р., протокол №1

Лексикологія англійської мови

(назва освітнього компоненту)

ПРОГРАМА

обов'язкової навчальної дисципліни

підготовки бакалавра
(назва ступеня вищої освіти)

спеціальності 014 Середня освіта
(шифр і назва спеціальності)

предметної спеціальності 014.02 Середня освіта.
(шифр і назва предметної спеціальності)

Мова та література (із зазначенням мови)

спеціалізації 014.021 англійська мова і література
(шифр і назва спеціалізації)

освітньо-професійної програми «Середня освіта (англійська мова і література)»
(назва освітньо-професійної програми)

Бердянськ, 2022

ВСТУП

Програма обов'язкової навчальної дисципліни «Лексикологія англійської мови» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Середня освіта (англійська мова і література)» підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта, предметної спеціальності 014.02 Середня освіта. Мова та література (із зазначенням мови), спеціалізації 014.021 англійська мова і література.

Предметом навчальної дисципліни є словниковий склад англійської мови, закономірності його розвитку, функціонування та шляхи збагачення.

Міждисциплінарні зв'язки: англійська мова, методика навчання предмета (англійська мова і зарубіжна література), історія зарубіжної літератури, країнознавство Великої Британії, історія англійської мови, стилістика англійської мови.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета курсу «Лексикологія англійської мови» – отримання знань про словниковий склад англійської мови, закономірності його розвитку, функціонування та шляхи збагачення, ознайомлення з основними теоретичними положеннями в галузі лексикології англійської мови на основі поглибленого та всебічного вивчення конкретних фактів, а також застосування отриманих знань та навичок у подальшій науково-дослідній діяльності, практиці навчання англійської мови, перекладу.

1.2. Основним завданням вивчення дисципліни «Лексикологія англійської мови» є опис етимологічної структури лексичного складу сучасної англійської мови; ознайомлення з морфологічною будовою лексичних одиниць англійської мови; розгляд способів словотворення в сучасній англійській мові; формування уявлення про семантичну структуру лексичних одиниць; систематизація відомостей про парадигматичні відношення в лексиці; ознайомлення зі стилістичними особливостями англійського лексикону; систематизація відомостей про фразеологічну систему англійської мови; характеристика діалектів та регіональних варіантів англійської мови; окреслення закономірностей розвитку англійської лексикографії; характеристика основних проблем англомовної теоретичної лексикографії.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні набути таких компетентностей та продемонструвати результати навчання:

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач	Програмні результати навчання
ЗК 4. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя.	ПРН 2. Уміти оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальності.
ЗК 5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	ПРН 5. Знати і розуміти сучасні філологічні й дидактичні засади навчання англійської мови та зарубіжної літератури, мовні норми, соціокультурну ситуацію розвитку англійської мови, особливості використання мовних одиниць у певному контексті, мовний дискурс художньої літератури й сучасності.
ЗК 6. Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях	ПРН 6. Володіти комунікативною компетентністю з української та англійської мов (лінгвістичний, соціокультурний, прагматичний компоненти відповідно до
ЗК 8. Здатність спілкуватися іноземною мовою	

ЗК 9. Здатність використовувати знання іноземної мови в освітній діяльності. СК 8. Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії англійської мови, теорії та історії зарубіжної літератури в практиці навчання у закладі загальної середньої освіти. СК 9. Здатність дотримуватися сучасних мовних норм з англійської та української мов, володіти англійською мовою, використовувати різні форми й види комунікації в освітній діяльності, обирати мовні засоби відповідно до стилю й типу тексту. СК 11. Здатність інтерпретувати й зіставляти мовні та літературні явища, використовувати різні методи й методики аналізу текстів.	загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти), бути здатним удосконалювати й підвищувати власний компетентнісний рівень у вітчизняному та міжнародному контексті. ПРН 9. Уміти порівнювати мовні та літературні факти, явища, визначати їхні подібності й відмінності. ПРН 10. Уміти забезпечити діалог культур у процесі вивчення англійської мови та зарубіжної літератури, створювати умови для міжкультурної комунікації. ПРН 11. Уміти використовувати гуманістичний потенціал англійської мови та зарубіжної літератури для формування духовного світу юного покоління громадян України. ПРН 14. Уміти учитися впродовж життя і вдосконалювати з високим рівнем автономності набуту під час навчання кваліфікацію.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредити ЄКТС / 90 годин.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Theme 1. Etymology. Words of native origin: words of Endo-European stock, words of Common Germanic stock. Foreign elements in modern English. Borrowings: Celtic borrowings. Latin borrowings, Scandinavian borrowings, French borrowings, Greek borrowings, borrowings from other languages. Classification of borrowings according to the borrowed aspect: borrowings proper, translation loans, semantic borrowings. Classification of borrowings according to the degree of assimilation: phonetic assimilation, grammatical assimilation, semantic assimilation, completely assimilated borrowings, partially assimilated borrowings, barbarisms. Etymological doublets/triplets. International words.

Theme 2. Morphology. Notion of a *word*. Internal and external structure of a word. Word versus morpheme. Classification of morphemes. Root morphemes. Affixation morphemes. Free morphemes: lexical morphemes, functional morphemes. Bound morphemes: derivational morphemes, inflectional morphemes. Semi-bound morphemes. Combining forms. Polysemic morphemes. Homonymic morphemes. Types of stems. Method of immediate and ultimate constituents. Morphological analysis.

Theme 3. Word-formation. The main ways of word-formation in modern English. Affixation. Classification of affixes. Prefixation: classification of prefixes. Suffixation: classification of suffixes. Infix. Semi-affixes. Combining forms. Word composition. Classification of compound words. The criteria of compounds. Pseudo-compounds. Conversion. Types of conversion. Substantivation. Adjectivisation. Shortenings. Contractions: apocope, apheresis, syncope, mixed clipping. Abbreviation: acronyms, alphabetical abbreviations, compound abbreviations, graphic abbreviations, Latin abbreviations. Secondary ways of word-formation: blending, back-formation, onomatopoeia, sound interchange, stress interchange, nonce words.

Theme 4. Semasiology. Two approaches to word meaning: referential approach, functional approach. Meaning versus concept. Types of word meaning: lexical meaning, grammatical meaning, denotative meaning, connotative meaning. Connotative meaning: stylistic connotation, emotional connotation, evaluative connotation, expressive/intensifying connotation. Implicational meaning. Direct meaning. Figurative meaning. Semantic structure of monosemantic and polysemantic words. Meaning of the word and context: linguistic context (lexical/grammatical), extralinguistic context. Change of meaning versus development of meaning. Linguistic and extralinguistic causes of new meaning development. Semantic changes: generalization of meaning, specialization of meaning, transference of meaning resulting from tropes (linguistic metaphor, linguistic metonymy, secondary ways of semantic changes).

Theme 5. Phraseology. Definition of the notion *phraseological combination*. Motivation and stability of phraseological units. Criteria for identifying phraseological units: semantic criterion, structural criterion. Classification of phraseological units: thematic (etymological), semantic, syntactical, structural-semantic, contextological, functional, formal, and functional classifications. Ways of forming phraseological units. Semantic relations in phraseology. Stylistic aspects of phraseological units. Proverbs, sayings, familiar quotations, and cliché.

Theme 6. Stylistic differentiation of words. Classification of words according to functional styles. Functional styles. Neutral words. Words belonging to formal style: terms, learned words (words that are used in scientific prose, officialese words, literary words, poetic words). Barbarisms. Archaisms. Neologisms: semantic neologisms, transnomination, proper neologisms. Words belonging to informal style: colloquial words, literary colloquial words, non-literary (sub-standard) colloquial words (slang, jargonisms), professionalisms, vulgarisms. Dialect words.

Theme 7. Dialects and variants. Definition of the notions *dialect* and *variant*. Standard English. Variants of the English language in the British Isles: Scottish English, Irish English. Local dialects in the British Isles. English language outside the British Isles. Origin of the regional variants. American English. Specific features of American English on lexical level. Historical Americanisms. Proper Americanisms. Different semantics and functioning of some morphological analogues in British and American variants of modern English. Borrowings into American English from Spanish and languages of American Indian. Phonetic and grammatical peculiarities of American English. Global character of modern English. Canadian English. Australian English. Indian English.

Theme 8. Lexicography: history and theory. Object and main concepts of lexicography. Connection of lexicology and lexicography. Periodization of English lexicography. Latin glossaries in the early history of lexicography. Formation of English lexicography: Latin glosses and glossaries, bilingual Latin-English glossaries, bilingual dictionaries, dictionaries of "hard words", dictionaries of everyday words, etymological dictionaries, innovations of S. Johnson dictionary, Oxford English Dictionary. Dictionary typology. Dictionary structure: front matter, megastructure, macrostructure, microstructure, mediostucture, back matter. Microstructure: headword, orthography, pronunciation, grammar, definition, illustrative examples, phraseology, etymology and word histories. Metalanguage of a dictionary entry.

Theme 9. Lexis classifications. Classification of words according to their morphological structure. Classification of words according to their functions. Part of speech classification. Lexico-grammatical classification of words. Thematic grouping of words: hyperonymy, hyponymy, equonymy, hierarchical relationships among words. Ideographic grouping of words: theory of semantic field, common semantic denominator. Classification of words according to emotional colouring. Non semantic grouping of words: alphabetical organisation, grouping according to the length of words, grouping according to the word's frequency.

Theme 10. Vocabulary as a system. Synonyms. Synonymic dominant. Criteria of synonymy: conceptual criterion, semantic criterion, criterion of interchangeability. Classification of synonyms V. V. Vinogradov (absolute synonyms, ideographic synonyms, stylistic synonyms); classification of synonyms according to the criterion of interchangeability in context (total synonyms, relative synonyms, contextual synonyms); classification of synonyms as words differing in connotations (degree of intensity connotation, duration connotation, emotive connotation, evaluative connotation, causative connotation, connotation of manner, connotation of duration and manner, connotation of attendant features, stylistic connotation). Sources of synonymy. Homonyms. Traditional classification of homonyms (homonyms proper, homophones, homographs, homofoms). Classification of homonyms according to A. I. Smirnitsky (full homonyms, partial homonyms: simple lexico-grammatical partial synonyms, complex lexico-grammatical partial synonyms, partial lexical synonyms). Classification of homonyms according to their origin: etymological homonyms, historical homonyms. Paronymy as an intermediate phenomenon between synonymy and homonymy. Malapropisms. Sources of homonymy. Euphemisms. Antonyms. Classification of antonyms: structural classification, semantic classification.

3. Рекомендована література

Основна

1. Гороть Є. І., Гончарук С. В., Малімон Л. К., Рогатюк А. Є., Рогач О. О. Теоретична й практична лексикологія сучасної англійської мови. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. 340 с.
2. Каліберда О. О. English Lexicology: Lecture Course: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Бердянськ: Видавець Ткачук О. В., 2015. 216 с.
3. Квеселевич Д. І., Сасіна В. П. Практикум з лексикології сучасної англійської мови: навч. посіб. Вінниця: Нова Книга, 2001. 117 с.
4. Ніколенко А. Г. Лексикологія англійської мови – теорія і практика. Вінниця: Нова Книга, 2007. 528 с.
5. Blake V. J. English Vocabulary Today: Into the 21st Century. 1st edition. Routledge, 2019. 182 p.

Додаткова

1. Зацний Ю. А. Сучасний англomовний світ і збагачення словникового складу : монографія. Львів: ПАІС, 2007. 228 с.
2. Каліберда О. О. Енциклопедизм англійської лінгвістичної лексикографії: монографія. Бердянськ: ФО-П Ткачук О.В., 2014. 240 с.
3. Манакин В. Н. Сопоставительная лексикология. Киев: Знання, 2004. 327 с.
4. Махачашвілі Р. К. Лінгвофілософські параметри інновацій англійської мови в техносфері сучасного буття: монографія. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2008. 204 с.
5. Скибина В. И. Национально негомогенный язык и лексикографическая практика : монографія. Запорожье: РИП «Видавець», 1996. 176 с.
6. Aarts B., McMahon A. The Handbook of English Linguistics. Blackwell Publishing, 2006. 815 p.
7. Algeo J. The Origins and Development of the English Language. 6-th ed. Wadsworth Publishing, 2009. 347 p.
8. Booij G. The Grammar of Words: An Introduction to Linguistic Morphology. Oxford University Press, 2012. 376 p.
9. Dixon R. M. W. Making New Words: Morphological Derivation in English. Oxford University Press, 2014. 470 p.
10. Durkin P. The Oxford Guide to Etymology. Oxford University Press, 2011. 360 p.

11. Elbourne P. Meaning: A Slim Guide to Semantics. Oxford University Press, 2011. 192 p.
12. Granger S., Paquot M. Electronic Lexicography. Oxford University Press, 2012.
13. Green J. Slang: A very Short Introduction. Oxford University Press, 2016. 144 p.
14. Halliday M. A. K., Yallop C. Lexicology: A Short Introduction. Bloomsbury Publishing, 2007. 117 p.
15. Harley H. English Words: A Linguistic Introduction. Blackwell Publishing, 2006. 296 p.
16. Jackson H., Amvela Zé E. Words, meaning and vocabulary: an introduction to modern English lexicology. London, New York: Continuum, 2007. 248 p.
17. Ježek E. The lexicon: An Introduction. Oxford University Press, 2016. 256 p.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека БДПУ. URL: www.bdpu.org/library
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
3. Лінгвістичний портал з української мови. URL: <http://www.mova.info>
4. A topically organized list of resources elsewhere on the Internet that may be of interest to the linguist. URL: <https://www.sil.org/linguistics/topical-links>
5. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/ru/>
6. Google Академія. URL: <https://scholar.google.com>
7. International linguistic community online. URL: <https://linguistlist.org>
8. Longman Dictionary of Contemporary English. URL: <https://www.ldoceonline.com>
9. MacMillan Dictionary. URL: <https://www.macmillandictionary.com>
10. Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com>
11. Oxford Dictionaries. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com>
12. Online Etymology Dictionary. URL: <https://www.etymonline.com>
13. The world's leading online source for definitions, word origins, and a whole lot more. URL: <https://www.dictionary.com>
14. The world's largest and most trusted free online thesaurus. URL: <https://www.thesaurus.com>
15. Lexico.com is a new collaboration between Dictionary.com and Oxford University Press (OUP) to help users worldwide with everyday language challenges. URL: <https://www.lexico.com>
16. Slang dictionary. URL: <https://www.urbandictionary.com>

4. Методи навчання: лекції та дискусії ґрунтовані на наукових статтях, практичні заняття, вправи.

5. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік.

6. Система оцінювання.

Внутрішня університетська шкала оцінювання

Шкала оцінювання, що використовується в університеті	Шкала оцінювання ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)